

BURN HORNS SAVE RHINOS

Spálení nosorožčí rohoviny v ZOO Dvůr Králové

Jan Stejskal

Hořící rohovina nosorožců na vatře v ZOO Dvůr Králové. (hg)

Shrnutí: V zoologické zahradě ve Dvoře Králové bylo 21. září 2014, den před Světovým dnem nosorožců, spáleno přibližně 60 kilogramů nosorožčí rohoviny. Kromě zásob zoo byla zničena i rohovina, která byla zabavena při potírání nelegální činnosti. Přímou ve Dvoře s projevy vystoupili generální tajemník úmluvy CITES John Scanlon, poslanec Evropského parlamentu Pavel Poc a také legendární ochranář Tony Fitzjohn. Ceremoniálem provázela Lejla Abbasová a rohy na vatru pomáhala přikládat i česká Miss Earth 2013 Monika Leová.

Akci podpořily významné ochranářské autority jako například Richard Leakey, jenž se v Keni zasloužil o dramatické snížení pytláčení a sám spálení rohoviny a slonoviny ve své zemi inicioval, nebo světoznámá primatoložka Jane Goodallová. Podporu jsme však získali například i od populární vietnamské zpěvačky Thu Minh. Ve stejný den spálilo svou rohovinu rovněž Slovensko a k akci se symbolicky přidaly i další zoologické zahrady nebo ochranářské instituce na třech kontinentech. O spálení rohoviny a o poselství, které spálení doprovázelo, informovala média po celém světě, a to i v zemích, kde je rohovina stále ilegálně nakupována, což jsou hlavně Čína a Vietnam. Vzhledem k rozvoji sociálních sítí a obrovskému mediálnímu ohlasu se tak pálení rohoviny s největší pravděpodobností stalo akcí, která nejvíce zviditelnila jméno ZOO Dvůr Králové v celé její dosavadní historii.

Podrobnější popis celé akce: Africké druhy nosorožců se ZOO Dvůr Králové daří nejen

úspěšně odchovávat, ale dokonce je i vracíme na místa, kde byli v minulosti vyhubeni. Pouhý odchov a vrácení do Afriky však nestačí. Tlak ze strany pytláků je natolik silný, že je nutné na problém s pytláčením důrazně upozorňovat a zároveň se snažit o snížení poptávky po rohovině, především ve východní Asii.

Představenstvo ZOO Dvůr Králové proto už v říjnu 2013 rozhodlo, že zahrada spálí svoje zásoby nosorožčích rohů jako symbolickou tryznu za všechny nosorožce upytlačené v posledních letech a zároveň jako poselství, že jakékoli obchodování s nosorožčí rohovinou je nepřijatelné.

Obchodování s rohovinou je přísně zakázané. Dokud byl obchod povolený, byly pozabijeny desetitisíce nosorožců. Až po zákazu se podařilo jejich stavy stabilizovat. Obchodování s rohovinou totiž poptávku nesnižuje, ale naopak zvyšuje, protože obchodníci se snaží vyvolat co největší zájem o své zboží, například tím, že mu dělají reklamu.

V poslední době překupníci záměrně šíří lži, že rohovina je účinná i proti rakovině. Ve východní Asii se tak během pár let stala statusovým symbolem a jen za rok 2013 bylo kvůli tomu v Africe upytlačeno přibližně 1 100 nosorožců, často velmi krutým způsobem. V roce 2014 se toto číslo ještě zvýšilo.

Jedním z překupních center se stala i Česká republika. Čeští lovci jezdí do Afriky zabíjet nosorožce a jejich rohy pak v České republice předávají kriminálním gangům, které je pašují do Asie. Rohovina přitom nemá účinky, které jí jsou přisuzovány. Je tvořena stejnou látkou jako lidské nehty nebo vlasy.

Přípravy na spálení začaly už v roce 2013, naplno se pak rozběhly v únoru 2014, kdy se koordinátor zahraničních projektů zoo kvůli navázání kontaktů zúčastnil konference Illegal Wildlife Trade v Londýně. Díky tomu se později podařilo pro akci získat podporu takových ochránářských legend, jako jsou Richard Leakey, Jane Goodallová nebo Tony Fitzjohn. Prostřednictvím kontaktů z Londýna se však podařilo získat podporu i dalších osobností, například populární vietnamské zpěvačky Thu Minh, která ZOO Dvůr Králové navštívila v dubnu 2014.

K vlastnímu spálení rohoviny došlo 21. září, den před Světovým dnem nosorožců. Spáleno bylo přes 50 kilogramů nosorožčí rohoviny, naprostá většina pocházela ze zásob zoo. Byla však zničena i rohovina, která byla zabavena při potírání nelegální činnosti – tu na vatru věnovalo ministerstvo životního prostředí. Nad celým ceremoniálem také převzal osobní záštitu ministr životního prostředí Richard Brabec.

Auto celní správy rohovinu převezlo do prostoru pálení přibližně v 10.30. Následovalo vážení rohoviny a její postupné ukládání na vatru. Toho se účastnili všichni hosté ceremoniálu včetně Tonyho Fitzjohna, jenž s Georgem Adamsonem vracel lvy do volné přírody a dnes vede rezervaci pro nosorožce v Tanzanii, a Moniky Leové.

Program, kterým provázela Lejla Abbasová, otevřel ředitel ZOO Dvůr Králové Přemysl

Zoologové přinášejí rohovinu z nosorožců určenou ke spálení. (hg)

Vážení rohoviny před spálením. (hg)

Rabas. „Samotné spálení je symbolickým aktem, který upozorňuje na nutnost zamyslet se nad důsledky svého jednání,“ uvedl ředitel dvorské zoo Přemysl Rabas. „Nákupem rohoviny jsou totiž financovány kriminální gangy a pytláci, kvůli pašování a nakupování rohoviny jsou vražděni strážci parků, terorizováni obyvatelé chudých afrických oblastí a nádherná zvířata umírají trýznivou smrtí. Apelujeme proto na veřejnost a politiky po celém světě, aby se přestali na krvavém obchodu s rohovinou podílet a účinně ho potlačovali.“

Po řediteli s projevem osobně vystoupil generální tajemník úmluvy CITES John Scanlon, který na ceremoniál přiletěl z Ženevy. Vládě ČR a ZOO Dvůr Králové poblahopřál ke zničení rohoviny a vyzdvihl, že šlo o vůbec první veřejné zničení nosorožčí rohoviny v Evropě. Další projevy zdůrazňující nutnost boje s organizovaným zločinem zaměřeným na divoká zvířata přednesli poslanec Evropského parlamentu Pavel Poc a také Tony Fitzjohn.

Vatra vzplála v 11 hodin dopoledne (fráze „at the eleventh hour“ znamená v angličtině totéž co v češtině „za pět minut dvanáct“) a rohy na vatru pomáhala přikládat i česká Miss Earth 2013 Monika Leová. Mezi dalšími vystupujícími na akci byli 1. zástupce generálního ředitele Celní správy ČR Karel Mojžíš, zástupce OSN Michal Broža či představitel Mezinárodního fondu na ochranu zvířat (IFAW) Peter Pueschel. Ministra životního prostředí ČR zastoupil František Pelc, ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Závěrečné slovo ceremoniálu pronesl Otakar Rumla, zástupce zřizovatele ZOO Dvůr Králové, jímž je Královéhradecký kraj.

Ke stejnému kroku jako ZOO Dvůr Králové a Česká republika se oficiálně rozhodlo i Slovensko. Jeho ministerstvo životního prostředí a ministerstvo financí (celní orgány) spálily zabavenou rohovinu ve stejný den a stejný čas v ZOO Bojnice.

K apelu za záchranu nosorožců se však přidaly i další instituce. Několik zoologických zahrad, například v Plzni, v Bratislavě, v polské Wroclawi, estonském Tallinnu, francouzském Doué-la-Fontaine, v anglickém Port Lympne nebo ve Zlíně uspořádalo akce, při nichž o kritické situaci nosorožců informovaly veřejnost. Některé ze zahrad při tom rovněž spálily nosorožčí rohovinu jako symbolickou trýznu za všechny upytlačené nosorožce.

Kromě zahrad v Evropě se do kampaně výrazně zapojily i dvě rezervace v Africe. Keňská Ol Pejeta v rámci kampaně na svém území otevřela hřbitov pro všechny nosorožce, kteří byli v rezervaci upytlačeni v posledních přibližně deseti letech. Pálení rohoviny podpořila i tanzanská nosorožčí rezervace Mkomazi a nevládní organizace George Adamson Wildlife Preservation Trust, která se na financování rezervace v Mkomazi podílí.

V Asii spustila o stejném víkendu svou kampaň ZOO Singapur. Kromě výstavy fotografií a veřejného semináře o důsledcích nelegálního obchodování s nosorožčí rohovinou zoo kousek od vchodu vybízela návštěvníky, aby se zavázali nekupovat a neužívat nosorožčí rohovinu a tento svůj závazek potvrdili odstřížením svého nehtu, který má složení velice podobné složení nosorožčího rohu.

Akce vyvolala obrovský mediální ohlas. V Čechách o kampani informovaly všechny hlavní televizní kanály, řada rozhlasových stanic a tištěných i internetových médií. Zpráva o pálení rohoviny v ČR se však rozletěla i do světa. Zvláště si vážíme skutečnosti, že se o kampani mluvilo v Číně a ve Vietnamu, tedy v zemích s největší spotřebou nosorožčí rohoviny. Některé odkazy na mediální ohlasy uvádíme na konci tohoto textu a níže připojujeme i stručný přehled osobností a institucí, které apel podporovaly – u některých včetně jejich slov na podporu akce v ZOO Dvůr Králové.

Richard Brabec (ministr životního prostředí České republiky): „Svojí osobní podporou akce bych chtěl osobně upozornit na to, že ačkoli ČR nemá nosorožce nebo slony žijící ve volné přírodě, přesto si vláda plně uvědomuje, v jakém ohrožení životy těchto nádherných zvířat kvůli černému obchodu s rohovinou jsou. Jejich situaci bereme vážně. A nadále budeme potírat nelegální obchod s volně žijícími zvířaty, který jejich populace likviduje.“

Richard Leakey: „Veřejné spálení nosorožčí rohoviny je velice užitečným upozorněním na kritickou situaci, v níž se nacházejí nosorožci po celém světě. Inteligentní, vzdělaní lidé na celém světě jsou si vědomi, že rohovina z těchto kriticky ohrožených zvířat jim nemůže přinést žádný užitek. Spálení rohoviny a poukázání na absurdnost chování těch, kteří rohovině přiznávají jakoukoli hodnotu, je vynikající nápad.“

Jane Goodallová (světově proslulá primatoložka a vyslankyně dobré vůle OSN): „Chválím ZOO Dvůr Králové za to, že veřejně spálí rohy svých zesnulých nosorožců. Tato akce zvýší povědomí veřejnosti o vyvražďování divokých nosorožců kvůli obchodování s jejich rohovinou. Situace divokých nosorožců – stejně jako slonů – je zoufalá a záleží na každém z nás, aby se pokusil pomoci ukončit tento hrůzný masakr.“

Tony Fitzjohn (legendární ochranář a správce nosorožčí rezervace v Tanzanii): „Je skvělé, že ZOO Dvůr Králové spálila svoje zásoby rohoviny. Bezvýhradně to podporuji. Něco takového mělo být učiněno už dávno a doufám, že to samé udělá víc zoologických zahrad a vlád a že svůj vliv a veškeré pravomoci využijí k vytvoření tlaku na spotřebitele. Používání rohoviny je nutné co nejdříve omezit a upozornit veřejnost, že pokud obchod s rohovinou přetrvá, dojde k vyhubení nosorožců. Každý krok omezující obchod a odhalující nesmyslnost pověr o vlastnostech rohoviny je nesmírně důležitý a pomáhá chránit a zachovat nosorožce tady v Africe.“

Thu Minh (populární vietnamská zpěvačka): „Vietnam je znám jako hezká a přátelská země. V Africe jsem ale byla svědkem utrpení, které nosorožcům způsobujeme tím, že konzumujeme jejich rohovinu. Musíme si ve Vietnamu uvědomit, že pro budoucnost nosorožců a pro dobré jméno naší země musíme přestat nosorožčí rohovinu kupovat. Jedinou cestou do budoucnosti je záchrana živých nosorožců, ne obchodování s částmi jejich těl.“

Ian Craig (zakladatel soukromé rezervace Lewa v severní Keni): „Zatímco ochránci přírody se po celém světě snaží chránit biologické druhy a jejich přirozené prostředí proti narůstajícímu tlaku pramenícímu z lidské nestřídmosti, důležitou rolí zoologických zahrad

Monika Leová pokládá roh na vatru. (hg)

Tony Fitzjohn při projevu před spálením rohoviny v ZOO Dvůr Králové. (hg)

Zapálení vatry s nosorožčí rohovinou. (hg)

Tony Fitzjohn, Monika Leová a Přemysl Rabas před hořící vatrou s rohovinou. (hg)

je o této situaci informovat. Zprávy o zoufalé situaci divokých zvířat se v médiích dlouho neohřejí a jsou to právě zoologické zahrady, které zajišťují, abychom na jejich osud nezapomínali. Prozíravé rozhodnutí a příklad ZOO Dvůr Králové a jejich partnerů veřejně zničit své zásoby nosorožčí rohoviny jsou zřetelným poselstvím, zdůrazňujícím, že představy o zdravotních účincích rohoviny jsou smyšlenkami a že tato neopodstatněná víra vede až k úplnému vyhubení celých druhů zvířat.“

Monika Leová (Miss Earth České republiky 2013): „Musím přiznat, že pro mě jde o trochu osobní téma. I ze svého blízkého okolí vím, že víra v působení nosorožčí rohoviny je stále živá. Rohovina přitom takové účinky, jaké jí jsou přisuzovány, nemá. Je proto potřeba dát jasně najevo, že její užívání je nesmyslné vyhazování peněz a vede jen k vybičení nosorožců a posilování kriminálních gangů, které s ní obchodují. Bylo by škvělé, kdyby Vietnam, země mých předků, mohl přispět k záchraně těchto krásných zvířat.“

Pavel Poc (poslanec Evropského parlamentu, spoluautor usnesení EP o trestné činnosti poškozující volně žijící druhy): „Vyslechl jsem v souvislosti s pálením nosorožčích rohů hodně argumentů toho typu, že by se daly prodat a výnos využít třeba právě na ochranu nosorožců. Zní to samozřejmě lákavě, ale bohužel dnešní svět tak nefunguje. Otevření legálního obchodu s nosorožčí rohovinou vyvolá pokusy o legalizaci rohoviny z černého trhu a vystupňuje pytláctví. Ostatně něčeho podobného jsme již byli svědky v případě slonoviny. Hodnotu akce vidím mimo jiné v tom, že právě ti, kdo by teoreticky mohli mít z rohoviny legální profit, ji zničí, aby upozornili na to, že jakýkoli obchod s nosorožčí rohovinou je nepřijatelný.“

Azzedine Downes (prezident a výkonný ředitel organizace International Fund for Animal Welfare): „Česká vláda a ZOO Dvůr Králové si zaslouží uznání za svůj jasný a veřejný postoj vůči obchodování s nosorožčí rohovinou. V letošním roce jsme přišli už o 769 nosorožců a nic nenasvědčuje tomu, že by se současnou pytláckou krizí dařilo dostat pod kontrolu. Nejenže stále pokračuje vybičení nosorožců, obchod s jejich rohovinou navíc podrývá právní pořádek v zemích, kde se nosorožci vyskytují, a přispívá k bohatnutí organizovaných kriminálních syndikátů – hromadné vybičení nosorožců prostě musí být zastaveno. Někteří navrhuji, že by legalizace trhu s rohovinou mohla pytláčení ukončit. My, stejně jako ti, kteří jsou zapojeni do iniciativy se spálením rohoviny, věříme, že na současné kritické situaci nosorožců není nic udržitelného. Studie IFAW nazvaná Horn of Contention ukazuje, že podle ekonomických modelů nemůže legalizace obchodu zastavit pytláčení. Vyzýváme proto i ostatní, kteří mají zásoby rohoviny z nosorožců, aby je zničili a celému světu ukázali, že obchod s nosorožčí rohovinou je nepřijatelný.“

Mary Rice (výkonná ředitelka organizace Environmental Investigation Agency): „Pro zastávce obchodu s divokými zvířaty je zničení zásob nosorožčí rohoviny nepředstavitelnou věcí. Historie nás ale učí, že pokud chceme nosorožcům zajistit budoucnost, musíme dělat rozhodné a vizionářské kroky, k jakým teď přistoupila ZOO Dvůr Králové a její partneři. Veřejným zničením zásob je vysláno jasné poselství: nosorožčí roh má užitek jen pro zvíře, kterému patří; ti, kdo o nosorožce pečují, se nikdy nepokusí rohovinu prodat. Můžeme jedině zatleskat tomuto činu, jenž zajistí, že se k pozůstatkům

zvířat nedostanou kriminální gangy, které využívají stále propracovanější způsoby, jak vykořisťovat lidi mylně považující rohovinu za účinný léčebný prostředek. EIA tuto iniciativu plně podporuje a s výjimkou případů, kdy je rohovina nutná pro vymáhání práva a vzdělávací účely, bychom chtěli povzbudit zoologické zahrady na celém světě, aby udělaly to samé, a to zejména v Evropě v souladu s nařízeními EU.“

Vladimir Spitsin (prezident Euroasijské regionální asociace zoologických zahrad a akvárií): „Jako prezident Euroasijské asociace zoologických zahrad plně podporuji kampaň ZOO Dvůr Králové zaměřenou na zvýšení povědomí o kritické situaci nosorožců, během níž zahrada spálí svou rohovinu.“

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (vědecký orgán CITES pro Českou republiku): „Chtěli bychom vyjádřit naši podporu spálení zásob rohoviny, která je v držení ZOO Dvůr Králové. Jsme vděční za váš příspěvek ke snahám o zničení stále rostoucího obchodu s nosorožčí rohovinou a doufáme, že kampaň zasáhne veřejnost po celém světě, zejména pak v zemích, kde žijí nosorožci nebo kde je rohovina konzumována. Z tohoto důvodu se nijak nezdráhejte naši podporu vaši kampani prezentovat veřejně. Svou podporu vyjadřujeme i organizacím, které se kampaně rovněž zúčastní nebo účast zvažují.“

Česká inspekce životního prostředí (orgán vlády ČR zabývající se kontrolou mezinárodního obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů): „Česká inspekce životního prostředí, jakožto státní instituce zabývající se kontrolou mezinárodního obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů, by ráda vyjádřila podporu akci Burn Horns – spálení nosorožčích rohů, která proběhne 21. září 2014 v Zoologické zahradě Dvůr Králové. ČIŽP se v rámci své činnosti zabývá i případy nelegálního obchodu s nosorožčími rohy, jejichž počet a závažnost v ČR narůstá. Česká republika se bohužel stala v posledních letech zemí, která se nezanedbatelnou měrou podílí na tomto nelegálním obchodě a přes níž jsou nosorožčí rohy pašovány do asijských zemí. ČIŽP se ve spolupráci s Celní správou a Policií ČR podařilo odhalit celou řadu těchto případů. Demonstrativní spálení nosorožčích rohů u příležitosti Světového dne nosorožců a za podpory mnoha institucí a známých osobností považujeme za velmi přínosný krok, který přispěje k informovanosti veřejnosti o tomto problému a zároveň přispěje i k většímu povědomí o práci kontrolních orgánů v ČR.“

Paula Kahumbu (výkonná ředitelka keňské organizace Wildlife Direct): „Jde o skvělý projekt. To, co Dvůr Králové dělá, je fantastické a máte naši plnou podporu. Gratulujeme.“

Stop Ivory (organizace snažící se o záchranu slonů): „Je skvělé, že se tuto akci podařilo dotáhnout do konce. Stop Ivory naprosto podporuje, co ZOO Dvůr Králové a její partneři dělají, a jsme víc než rádi, že je můžeme podpořit.“

Správa KRMAP a EUROPARC ČR: „Chceme se připojit k výzvě královédvorské zoo k celosvětové i české veřejnosti, aby se přestala podílet na další likvidaci posledních populací kriticky ohrožených živočichů, jako jsou právě nosorožci.“

Spálení nosorožčí rohoviny podpořila i populární vietnamská zpěvačka Thu Minh. (hg)

Monika Leová se samicí nosorožce bílého severního Nabiré. (kb)